

ТРАНСКОРДОННЕ ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: СУЧАСНІ ВИМІРИ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Як сегмент міжнародних економічних відносин транскордонне співробітництво об'єктивно сприяє зниженню економічних бар'єрів, зближенню й взаємодоповненню національних економік, їх інтеграції та поступовому становленню транскордонних економічних регіонів у структурі єдиного економічного простору. В Європі розвинена й досконала система транскордонного співробітництва відіграла важливу роль у прискоренні процесу загальноєвропейської інтеграції. Вивчення економічних аспектів транскордонного співробітництва є надзвичайно актуальним з науково-теоретичного та практичного погляду, особливо у зв'язку із проголошенням стратегії європейської інтеграції України. У цьому контексті транскордонну співпрацю слід розглядати як своєрідну „малу інтеграцію” – ефективний додатковий канал та рівень інтегрування України до ЄС [3, р.21-24].

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Теоретичні і практичні аспекти транскордонного економічного співробітництва викладені в наукових публікаціях вітчизняних і зарубіжних економістів, зокрема у роботах Б.Барані, В.Бенча, В.С.Будкіна, Г.Горзелака, М.І.Долішнього, О.А.Єрмакової, Ю.Г.Козака, М.А.Лендела, Ю.В.Макогона, В.І.Чужикова та ряду інших. Проте, попри беззаперечні досягнення українських і зарубіжних вчених, синтезованого наукового аналізу міжнародних відносин у транскордонному економічному співробітництві в ракурсі сучасних глобалізаційних та інтеграційних процесів ще ґрунтовно не зроблено.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідним є комплексне й системне дослідження місця й ролі транскордонного співробітництва в системі міжнародних економічних відносин в умовах

глобалізації та європейської економічної інтеграції, що насамперед й обумовлює наукову новизну статті. Основною метою дослідження є визначення місця й ролі транскордонного економічного співробітництва в системі міжнародних економічних відносин в умовах інтенсивного розгортання процесів глобалізації та європейської інтеграції на сучасному етапі.

Постановка завдання. У контексті досягнення поставленої мети необхідно вирішувати наступні завдання:

- виявити зміст і характер транскордонного економічного співробітництва та його місце в системі сучасних міжнародних економічних відносин;
- визначити основні напрями, форми та види транскордонного економічного співробітництва;
- проаналізувати основні зміни характеру транскордонного співробітництва України в умовах безпосереднього сусідства з ЄС;
- обґрунтувати програмно-цільові методи розвитку транскордонного співробітництва України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Транскордонне економічне співробітництво є складовою частиною світогосподарських інтеграційних процесів та специфічним рівнем цілісної системи міжнародних економічних відносин глобального порядку. Транскордонне співробітництво виступає видом і складовою частиною системи міжнародних відносин на міжрегіональному і локальному рівнях. Транскордонне співробітництво ґрунтується передусім на співпраці прикордонних регіонів сусідніх держав [1,с.44-46] .

Системний підхід до вивчення місця і ролі транскордонного економічного співробітництва в умовах глобалізації та європейської інтеграції вимагає розглядати його в якості реально функціонуючої підсистеми міжнародних економічних відносин. Транскордонне економічне співробітництво типологічно відмінне від міжрегіональної господарської взаємодії, а також від міждержавного економічного співробітництва на

прикордонних територіях, що вимагає нового підходу до співвідношення рівнів і підрівнів міжнародних економічних відносин. В сучасних умовах поглиблення європейської інтеграції оптимальним є комплексне групування прикордонних регіонів за двома основними типами: перший – прикордонні регіони країн – членів ЄС; другий – прикордонні регіони країн, які не є членами ЄС. Головна відмінність прикордонних регіонів другого типу полягає не в просторово-географічному розташуванні, а в тому, що вони функціонують в принципово відмінному міжнародно-економічному середовищі, ніж регіони першого типу, які є складовою частиною єдиного внутрішнього ринку ЄС, де повним чином діють чотири економічні „свободи” – вільне переміщення товарів, послуг, капіталу і робочої сили.

Прикордонні території є традиційно порівняно більш відсталими в соціально-економічному розвитку відносно індустріальних центрів своїх країн. Самостійно, за рахунок лише внутрішніх регіональних ресурсів, вони не здатні вирішити складні господарські проблеми. Тому прагматична мета розширення транскордонної співпраці – максимальне використання зовнішніх чинників для прискорення соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів та вирівнювання їх рівнів розвитку.

Важлива інтеграційна мета транскордонного співробітництва – формування між сусідніми країнами транскордонних регіонів, об'єктивною економічною основою яких будуть цілісні, міжнародно-інтегровані територіальні господарські комплекси прикордонних адміністративно-територіальних одиниць, які, безумовно, залишаються під юрисдикцією своїх держав. Проте реальне створення цілісного транскордонного регіону є тривалим у часі процесом, який, наприклад, у Західній Європі становив мінімум 10–15 років. У стосунках з Україною та державами Центральної Європи становлення таких транскордонних регіонів буде ще довшим[2,с.405-407].

Стратегічна мета України в розвитку транскордонного співробітництва в умовах безпосереднього сусідства з Євросоюзом полягає в перетворенні

цього виду (рівня) співробітництва на додатковий ефективний канал майбутньої інтеграції країни до ЄС та ефективного включення у світогосподарські зв'язки в умовах глобалізації. Із розширенням Євросоюзу та наближенням його кордонів до України особливої ваги набуває розвиток транскордонного співробітництва із сусідніми державами – членами ЄС та поступове переміщення інтеграційного процесу з центральних органів виконавчої влади на органи місцевого самоврядування та територіальні громади. Транскордонне співробітництво здатне створити розгалужену систему стійких зв'язків регіонів України із суміжними адміністративно-територіальними одиницями сусідніх центральноєвропейських держав – членів ЄС, яка не буде суттєво залежати від коливань політичної та економічної кон'юнктури у відносинах між Україною і ЄС загального рівня. Регіональна і локальна інтеграція через транскордонне співробітництво розширить базу включення України до загальноєвропейських інтеграційних процесів.

Формування стратегічного програмно-цільового підходу для підвищення ефективності транскордонного економічного співробітництва має виходити з того, що з поглибленням процесів світогосподарської глобалізації та європейської інтеграції існують реальні можливості переходу до якісно вищого рівня транскордонного економічного співробітництва України. Важливим у цьому зв'язку є перехід до стратегічного планування і програмно-цільових принципів з метою трансформації моделі транскордонних економічних відносин з переважно торговельної та виробничо-інвестиційної на інноваційно-інвестиційну, яка найбільшим чином відповідає сучасним і перспективним тенденціям економічного розвитку в контексті поглиблення процесів глобалізації та європейської інтеграції. Також є можливим послідовно й поетапно через формування структури системи транскордонних науково-технологічних зв'язків у вигляді інноваційної моделі співробітництва прикордонних регіонів та через політику зустрічного трансферу технологій забезпечити гідну та ефективну

участь України у прогресивних формах і видах міжнародних економічних відносин, світового технологічного та інноваційного розвитку.

Висновки і перспективи подальших розробок. Значення статті полягає в тому, що в ній :

- здійснено концептуально-теоретичне і конкретно-економічне обґрунтування базових тенденцій розвитку системи транскордонного економічного співробітництва в умовах глобалізації; зокрема показано, що прикордонні регіони відіграють роль важливої з'єднуючої ланки й забезпечують оптимальні параметри розвитку інтеграційних процесів, оскільки, з одного боку, економічне інтегрування на міжрегіональному прикордонному рівні, як правило, випереджає за поступом міждержавну інтеграцію, а з іншого, – навіть на внутрішніх кордонах певної міжнародної економічної спільноти поступово формуються транскордонні регіони з цілісними інтернаціональними регіональними господарськими комплексами, що означає своєрідну „інтеграцію всередині інтеграції”;

- визначено місце та роль транскордонних економічних відносин як підсистеми (підрівня) у глобальній системі міжнародних економічних відносин; так, прикордонні регіони, які розташовані вдовж периметру зовнішніх кордонів міжнародних економічних спільнот, виконують функції контактної зони з третіми державами та їх інтеграційними об'єднаннями;

Список використаної літератури

1. Єрмакова О.А. Зовнішньоекономічна діяльність регіону: інституційні важелі вдосконалення: монографія Одеса, Інтерпринт, 2014 – 312 с.

2. Козак Ю.Г. Геополітичні і геостратегічні передумови структурних зрушень економіки України.-В кн.:Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України: моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2014 – С. 405-410.

3. Y. Kozak and other Essentials of international economics: questions & answers K.-Katowice: CUL, 2014. - p.223